

Sygnatura akt X C 1846/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

G. W., dnia 9 stycznia 2018 r.

Sąd Rejonowy w G. W. X Wydział Cywilny w następującym składzie:

Przewodniczący: SSR Andrzej Miszczak

Protokolant: sekr. sąd. Marta Andrzejewska

po rozpoznaniu w dniu 9 stycznia 2018 r. w G. W.

na rozprawie sprawy z powództwa (...) S.A. w B.

przeciwko A. G.

o zapłatę

I. zasądza od pozwanej na rzecz powoda 752,01 (siedemset pięćdziesiąt dwa złotych 01/100) z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 21 października 2017 roku do dnia zapłaty,

II. w pozostałym zakresie powództwo oddala,

III. zasądza od pozwanej na rzecz powoda 587,55 złotych tytułem zwrotu kosztów procesu.

UZASADNIENIE

(...) S.A. w B.- (...) wniósł o zasądzenie od A. G. 13.463,01 zł wraz z umownymi odsetkami w wysokości dwukrotności odsetek ustawowych za opóźnienie od 29 lipca 2017 r. do dnia zapłaty; zasądzenie zwrotu kosztów procesu.

W uzasadnieniu pozwu wskazał, że pozwana podpisała weksel, pomimo wezwania nie dokonała jego wykupu.

W piśmie z dnia 30 października 2017 r. powód zmienił żądanie pozwu o tyle tylko, że wniósł o zasądzenie odsetek ustawowych za opóźnienie od należności głównej w miejsce odsetek umownych (k.22).

A. G. na rozprawie 14 listopada 2017 r. potwierdziła, że zawarła z powodem wskazaną przez niego pożyczkę i podpisała weksel in blanco na jej zabezpieczenie. Pozwana zakwestionowała kwotę wpisaną na wekslu. Według pozwanej umowa pożyczki zawiera niedozwolone postanowienia umowne w zakresie prowizji oraz „Twojego pakietu”, które to postanowienia zostały jej narzucone przez powoda.

Pozwana oświadczyła, iż przed wypowiedzeniem umowy zapłaciła kwotę 5.429,00 zł, zaś po jej wypowiedzeniu ogółem 3.000,00 zł.

Sąd rejonowy ustalił co następuje:

A. G. 17 maja 2016 r. zawarła umowę pożyczki gotówkowej numer (...) z (...) S.A. w B.. Na podstawie umowy pozwana otrzymała kwotę 9.000,00 zł. Oplatę przygotowawczą (...) ustalił w wysokości 129,00 zł zaś prowizję na kwotę 7 771,00 zł. (...) ustalił opłatę 1 100,00 zł tytułem przyznania pożyczkobiorcy „Twojego pakietu”. Koszty te zostały rozłożone na raty i miały być spłacane wraz z pożyczką.

Oprocentowanie pożyczki było stałe i określone zostało w umowie na 9,83% w skali roku (odsetki umowne pkt 1.2 umowy), miały one wynieść za cały okres trwania umowy 1.440,00 zł.

Całkowitą kwotę do zapłaty (...) określił na 19 440,00 zł.

Wypłata pożyczki miała nastąpić w ciągu 14 dni roboczych licząc od podpisania umowy a w przypadku wyboru (...) w terminie 10 dni roboczych.

Pozwana otrzymała kwotę pożyczki 9.000,00 zł.

Splata pożyczki następować miała w 36 miesięcznych ratach w wysokości 540,00 zł każda, płatnych w terminach wskazanych w harmonogramie spłat pożyczki (załącznik nr 1 do umowy), tj. do 28 dnia każdego miesiąca. Pierwsza rata płatna była do 28 czerwca 2016 r., ostatnia zaś miała być płatna do 28 maja 2019 r.

Stosownie do pkt 4.1 umowy pożyczki jeśli pożyczkobiorca nie spłaci w terminie poszczególnych rat lub ich części lub innej kwoty związanej z umową niespłacona kwota staje się zadłużeniem przeterminowanym. Od każdego zadłużenia przeterminowanego pożyczkodawca nalicza odsetki za każdy dzień opóźnienia w wysokości rocznej stopy oprocentowania zadłużenia przeterminowanego równej stopie odsetek maksymalnych za opóźnienie, o których mowa w art. 481 § 2¹ k.c.

W ramach „Twojego pakietu” pożyczkobiorca mógł jeden raz odroczyć termin płatności dwóch kolejnych terminów płatności rat albo obniżyć o połowę maksymalnie cztery kolejne raty, które miały być spłacane w dodatkowym okresie kredytowania. Skorzystanie z tych uprawnień zostało wyłączone w przypadku opóźnienia ze splatą którejkolwiek z rat i było możliwe dopiero po zapłacie co najmniej dwóch pierwszych rat, na pisemny wniosek złożony w centrali pożyczkodawcy (pkt 15 umowy).

Pożyczka została zabezpieczona wekslem in blanco podpisanym przez pozwaną 18 maja 2016 r. z klauzulą „nie na zlecenie”. W deklaracji wekslowej pozwana upoważniła pożyczkodawcę do wypełnienia weksla zgodnie na sumę odpowiadającą jej zadłużeniu, łącznie z kosztami sądowymi i egzekucyjnymi.

Pożyczkodawca zastrzegł sobie prawo do wypowiedzenia umowy pożyczki z zachowaniem 30 dniowego terminu wypowiedzenia m.in. w przypadku przekraczającego 30 dni opóźnienia pożyczkobiorcy w płatności kwoty równej jednej racie, po uprzednim wezwaniu do zapłaty zaległości w terminie 7 dni od otrzymania wezwania. W takim przypadku pożyczkodawca mógł wypełnić weksel in blanco (pkt 8 umowy, deklaracja wekslowa).

Dowody:

- odpis weksla k. 5,
- umowa pożyczki k. 23-27,
- załącznik nr 1 do umowy pożyczki k. 28,
- załącznik nr 2 do umowy pożyczki k. 29,
- deklaracja wekslowa k. 30.

A. G. tytułem zaciągniętej pożyczki zapłaciła na rzecz powoda przed wypowiedzeniem umowy kwotę 5 429,00 zł - **okoliczność bezsporna.**

Po wypowiedzeniu umowy pozwana wpłaciła na poczet zadłużenia dochodzonego w niniejszej sprawie: 17 lipca 2017 r. - 600,00 zł; 10 października 2017 r. - 600,00 zł; 8 listopada 2017 r. - 600,00 zł; 15 grudnia 2017 r. - 600,00 zł; 9 stycznia 2018 r. - 600,00 zł – razem 3.000,00 zł.

Dowody:

- dowody wpłat k. 37-39, 56-57.

Wobec nieuregulowania należności, pismem z 4 grudnia 2016 r. powód wypowiedział umowę pożyczki pozwanej, wzywając ją do zapłaty kwoty 14 063,01 zł w terminie 30 dni.

Powód wypełnił weksel in blanco na kwotę 14 063,01 zł wskazując datę płatności 28 lipca 2017 r. i miejsce zapłaty B.. Na ww. kwotę składały się: kwota niespłaconych rat pożyczki na dzień wypowiedzenia umowy oraz umowne odsetki dzienne w kwocie 52,01 zł, obliczone na podstawie pkt 4.1 umowy. Weksel przedstawił do zapłaty pozwanej składając pozew w niniejszej sprawie. Odpis pozwu wraz z odpisem złożonego do sądu weksla pozwana otrzymała 20 października 2017 r.

Dowody:

- odpis weksla k. 5,
- wypowiedzenie umowy pożyczki k. 31,
- książka nadawcza z dn. 29.06.2016 r. k. 32-33,
- zwrotne potwierdzenie odbioru odpisu pozwu k.36

Sąd rejonowy zważył co następuje:

Powództwo okazało się częściowo zasadne.

Powód dochodził należności na podstawie weksla in blanco wystawionego w celu zabezpieczenia zobowiązania ze stosunku podstawowego. W takim przypadku sąd ma możliwość badania stanu faktycznego wynikającego ze stosunku podstawowego, w tym czy odpowiedzialność dłużnika w ramach stosunku wekslowego odpowiada rozmiarowi jego odpowiedzialności wynikającej ze stosunku podstawowego (tu umowy pożyczki). Możliwość podnoszenia przez wystawcę zarzutów ze stosunku podstawowego w takiej sytuacji wynika z art. 10 Prawa wekslowego². Zgodnie z tym przepisem jeżeli weksel, niepełny w chwili wystawienia, uzupełniony został niezgodnie z zawartym porozumieniem, nie można wobec posiadacza zasłaniać się zarzutem, że nie zastosowano się do tego porozumienia, chyba że posiadacz nabył weksel w złej wierze albo przy nabyciu dopuścił się rażącego niedbalstwa. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 18 listopada 1970 r. (I PR 407/70, Legais nr (...)) stwierdził, że „weksel gwarancyjny nie jest wekslem abstrakcyjnym, lecz wekslem gwarantującym wykonanie zobowiązania, a więc „kauzalnym”.

Źródłem zobowiązania wekslowego jest umowa dochodząca do skutku przez wydanie weksla lub jego zwrócenie posiadaczowi. Samo więc wystawienie weksla nie wystarcza do powstania zobowiązania wystawcy wobec remitenta, lecz potrzebna jest jeszcze umowa między wystawcą a remitentem dochodząca do skutku przez wydanie przez wystawcę weksla remitentowi.³ Czynności prawne, z których wynikają zobowiązania wekslowe, inaczej niż zdecydowana większość umów zobowiązujących, same nie określają celu gospodarczego lub społecznego wynikającego z nich przysporzenia. Określa go dopiero wyraźna lub dorozumiana umowa leżąca u podstaw zaciągniętego zobowiązania wekslowego, wskazująca tzw. stosunek podstawowy dla tego zobowiązania (np. jak w niniejszej sprawie pożyczkę). Czynności prawne będące źródłem zobowiązań wekslowych są ujmowane jako czynności prawne abstrakcyjne, czyli takie, których ważność nie zależy od istnienia lub prawidłowości stosunku podstawowego. W razie nieistnienia lub nieprawidłowości stosunku podstawowego dłużnikowi wekslowemu przyznaje się wobec kontrahenta tylko zarzut nienależnego świadczenia, a gdy sumę wekslową już zapłacił - roszczenie o zwrot nienależnego świadczenia. Przewidziane w art. 17 Prawa wekslowego ograniczenia w możliwości podnoszenia przez dłużnika zarzutów, dotyczących także zarzutów odwołujących się do stosunku podstawowego, odnoszą się jedynie do posiadacza weksla będącego osobą trzecią wobec stosunku, z którego zarzut jest wywodzony. Powyższe ma na uwadze zapewnienie bezpieczeństwa obrotu prawnego w związku z obiegiem weksla.⁴ Przy czym należy w tym miejscu podkreślić, że weksel złożony w niniejszej sprawie jest tzw. **rekta – wekslem (nie na zlecenie)**, a więc jego

przeniesienie na inną osobę przez remitenta nie następuje przez indos, lecz w drodze przelewu i ze skutkami zwykłego przelewu – art. 11 zdanie drugie Prawa wekslowego.

W wyroku z dnia 14 listopada 2006 r.⁵ Sąd Najwyższy stwierdził, że weksel in blanco może być środkiem zabezpieczenia wierzytelności wynikających z różnorodnych stosunków prawnych. Wystawiony jako własny i wręczony w związku z zawarciem umowy kredytowej, prowadzi do powstania zobowiązania wekslowego wystawcy, powinien być jednak przez kredytodawcę wypełniony zgodnie z zawartym porozumieniem. Powstałe zobowiązanie wekslowe ma charakter samodzielny i abstrakcyjny, a więc niezależny od podstawy prawnej, która spowodowała jego zaciągnięcie. Jeżeli posiadaczem weksla jest remitent, czyli pierwszy wierzyciel, przysługują mu dwa roszczenia - ze stosunku podstawowego (kauzalnego) oraz z weksla. Wybór między nimi należy do wierzyciela, który może tylko raz uzyskać zaspokojenie swojej wierzytelności. Wręczając i przyjmując weksel, strony obejmują swoją wolą jego funkcję zabezpieczającą (causa cavendi), z której wynika, że inkorporowana w nim wierzytelność ma ułatwić zaspokojenie wierzyciela w ramach stosunku podstawowego. Wygaśnięcie stosunku podstawowego uniemożliwia zatem dochodzenie wierzytelności wekslowej, a wygaśnięcie zobowiązania wekslowego w sposób prowadzący do zaspokojenia wierzyciela powoduje wygaśnięcie zabezpieczonej wierzytelności. Jedynie wygaśnięcie zobowiązania wekslowego bez zaspokojenia wierzyciela lub nieistnienie tego zobowiązania nie ma wpływu na stosunek podstawowy, stąd swoisty priorytet stosunku podstawowego wobec stosunku wynikającego z weksla. Dochodząc wierzytelności wekslowej wierzyciel nie musi wykazywać podstawy prawnej zobowiązania, może powołać się tylko na treść weksla. W stosunkach między wystawcą a remitentem samodzielność zobowiązania wekslowego ulega jednak złagodzeniu. Jeżeli zobowiązanie wekslowe jest ważne, wystawca może bowiem - w braku skutecznych zarzutów wekslowych - przeciwstawić zarzuty oparte na jego stosunkach osobistych z wierzycielem, czyli zarzuty dotyczące stosunku podstawowego. Może zatem kwestionować samo istnienie lub rozmiar roszczenia wekslowego ze względu na jego związek ze stosunkiem podstawowym. Spór przenosi się wówczas z płaszczyzny stosunku wekslowego na płaszczyznę stosunku prawa cywilnego, nie dochodzi jednak do zmiany powództwa, ponieważ przedmiotem rozpoznania jest nadal to samo roszczenie wekslowe, a powód jedynie przydaje mu dodatkowe uzasadnienie faktyczne i prawne.

Pozwana przyznała, że zawarła z powodem wskazaną umowę pożyczki i podpisała weksel in blanco na jej zabezpieczenie. Pozwana zakwestionowała jedynie kwotę wpisaną na wekslu. Według pozwanej umowa pożyczki zawiera niedozwolone postanowienia umowne w zakresie prowizji oraz „Twojego pakietu”.

Jest okolicznością bezsporną, że w niniejszej sprawie weksel in blanco nie został puszczony w obieg poprzez indos, albowiem jest rekta-wekslem (nie na zlecenie).

Tym samym, mając wcześniejsze wywody na uwadze, pozwanej w stosunku do powoda przysługują zarzuty wynikające ze stosunku podstawowego i na ich podstawie może podważać zarówno istnienie, jak i rozmiar zobowiązania wekslowego ze względu na jego związek ze stosunkiem podstawowym.

Jednocześnie podkreślić trzeba, że skutecznie podniesiony zarzut wypełnienia weksla in blanco niezgodnie z zawartym porozumieniem, nie skutkuje nieważnością weksla. W razie naruszenia upoważnienia do uzupełnienia weksla in blanco przez wpisanie wyższej sumy od kwoty wierzytelności, dla której zabezpieczenia weksel in blanco został wręczony, osoba na nim podpisana staje się zobowiązana wekslowo w granicach, w jakich tekst weksla jest zgodny z upoważnieniem⁶.

W dalszej kolejności należało zatem zbadać, czy umowa pożyczki – jak twierdzi pozwana - zawiera klauzule niedozwolone.

Kontrola sądu postanowień umownych w zakresie regulacji art. 385¹ – 385³ k.c. jest uprawnieniem i obowiązkiem sądu, albowiem przepisy o niedozwolonych postanowieniach umownych zostały wprowadzone do Kodeksu cywilnego w ramach implementacji dyrektywy 93/13/EWG w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich. Kompetencja sądu do zbadania z urzędu tego, czy klauzula w umowie jest postanowieniem nieuczciwym, stanowi w tej sytuacji zarówno środek do realizacji celu określonego w art. 5 dyrektywy, to znaczy uniemożliwia związania

konsumenta nieuczciwym postanowieniem, jak i przyczynienia się do osiągnięcia celu art. 7 ww. dyrektywy, ponieważ przeprowadzenie przez sąd z urzędu takiej oceny może działać jako czynnik odstrasżający oraz przyczynić się do zapobiegania nieuczciwym warunkom w umowach zawieranych pomiędzy konsumentami a sprzedawcami lub dostawcami.⁷ Tutejszy sąd zobowiązany jest stosować prawo materialne, w tym również normy kodeksu cywilnego dotyczące wzorców umownych w stosunkach z konsumentami.⁸

Zgodnie z art. 385¹ § 1 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. (§ 2) Jeżeli postanowienie umowy zgodnie z § 1 nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie. (§ 3) Niezgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta. (§ 4) Ciężar dowodu, że postanowienie zostało uzgodnione indywidualnie, spoczywa na tym, kto się na to powołuje.

Wedle powyższej definicji postanowienia umowy "niezgodnione indywidualnie" to takie, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. Chodzi tu więc o takie klauzule umowne, które zostały objęte "indywidualnym", odrębnym uzgodnieniem (np. stanowiły przedmiot negocjacji). Takimi postanowieniami z reguły nie są postanowienia wzorców, bo te, w trybie związania nimi konsumenta przyjętym w art. 384, w ogóle nie podlegają "uzgodnieniu", niezależnie od tego, czy chodzi o umowy "bagatelne", czy nie.

Ciężar dowodu okoliczności, że postanowienie zostało uzgodnione indywidualnie (obojętnie, czy chodzi tu o postanowienie "przejęte" z wzorca, czy nie), spoczywa - z mocy przepisu art. 385¹ § 4 - na tym, kto na tę okoliczność się powołuje, przy czym nie wystarczy wykazanie, że toczyły się negocjacje co do treści umowy, czy nawet danej klauzuli, jeżeli ostatecznie nie uległa ona zmianie w stosunku do przedstawionej przez proponenta propozycji, chyba że przedsiębiorca wykaże, że klauzula została przyjęta w wyniku "rzetelnych i wyrównanych negocjacji".⁹ Z reguły ciężar dowodu spoczywać będzie na przedsiębiorcy, bo w jego interesie jest wykazanie, że postanowienie zostało uzgodnione indywidualnie, zatem nie podlega dyspozycji art. 385¹ § 1 k.c.¹⁰ Słusznie podnosi się, że czasami może nie być wystarczające wykazanie, że klauzula zawierająca "niedozwolone postanowienie umowne" została opatrzona wzmianką wskazującą na rzekome "indywidualne uzgodnienie".¹¹ Chodzi wszak o rzeczywiste "uzgodnienie" (konsens). Z tych samych względów okoliczność, że kontrahent wiedział o określonych klauzulach (względnie mógł się dowiedzieć), nie oznacza, że klauzulę "uzgodniono".

Przesłanki "sprzeczności z dobrymi obyczajami" i "rażącego naruszenia interesów konsumenta" muszą być spełnione, co jednoznacznie wynika z treści przepisu, łącznie.¹² Przy tym ujęciu przyjmując trzeba, że rażące naruszenie interesów konsumenta samo w sobie nie jest sprzeczne z dobrymi obyczajami, gdyż w przeciwnym razie ta ostatnia przesłanka byłaby zbędna. Jak wskazał Sąd Najwyższy¹³: "Za sprzeczne z dobrymi obyczajami należy uznać wprowadzenie do umowy klauzul godzących w równowagę kontraktową. Rażące naruszenie interesów konsumenta polega na nieusprawiedliwionej dysproporcji praw i obowiązków na jego niekorzyść. Obydwa te kryteria powinny być spełnione łącznie".¹⁴

Istotą dobrego obyczaju jest szeroko rozumiany szacunek dla drugiego człowieka. Sprzeczne z dobrymi obyczajami są zatem takie działania, które zmierzają do niedoinformowania, dezorientacji, wywołania błędnego przekonania u klienta, wykorzystania jego niewiedzy lub naiwności, ukształtowania stosunku zobowiązaniowego niezgodnie z zasadą równorzędności stron. Upraszczając są to takie działania, które potocznie określane są jako nieuczciwe, nierzetelne, odbiegające in minus od przyjętych standardów postępowania. Na naruszenie równowagi kontraktowej jako na przejaw naruszenia dobrych obyczajów wskazuje Sąd Najwyższy w swoich orzeczeniach¹⁵ oraz sądy powszechne¹⁶.

Pojęcie rażącego naruszenia interesów konsumenta nie może być sprowadzane tylko do wymiaru czysto ekonomicznego; należy też uwzględnić niewygodę organizacyjną, nierzetelność traktowania, wprowadzenie w błąd,

naruszenie prywatności konsumenta.¹⁷ Chodzi przy tym o ocenę dokonywaną z punktu widzenia konkretnych stron, konkretnego stosunku.

W wyroku z 3 lutego 2006 r. (I CK 297/05, W.. 2006, Nr 7-8) Sąd Najwyższy podkreślił, że uznanie postanowień umowy lub wzorca za sprzeczne z dobrymi obyczajami nie polega na wskazaniu, jaki "dobry obyczaj" został in casu naruszony, gdyż celem klauzul generalnych jest rozszerzenie granic swobody sędziowskiej w orzekaniu. Niemniej sąd powinien "w sposób pełny uzasadnić, z jakich powodów uznają poszczególne postanowienia za niedozwolone, odwołując się do reguł etycznych uczciwego i lojalnego postępowania w obrocie". Ocena rzetelności określonego postanowienia wymaga zatem rozważenia indywidualnego rozkładu obciążeń, kosztów i ryzyka, jakie wiążą się z przyjętymi rozwiązaniami oraz zbadania, jak wyglądałyby prawa lub obowiązki konsumenta w sytuacji, w której postanowienie to nie zostałyby zastrzeżone. W mechanizmie kontroli klauzul istotny jest charakter stosunku prawnego regulowanego umową, który usprawiedliwiać może zastosowaną konstrukcję i odejście do typowych reguł wyznaczonych przepisami dyspozytywnymi.

Z kolei w wyroku z 13 lipca 2005 r. (I CK 832/04, B. (...), Nr 11) Sąd Najwyższy przyjął, że: "W rozumieniu art. 385¹ § 1 KC "rażące naruszenie interesów konsumenta" oznacza nieusprawiedliwioną dysproporcję praw i obowiązków na jego niekorzyść w określonym stosunku obligacyjnym, natomiast "działanie wbrew dobrym obyczajom" w zakresie kształtowania treści stosunku obligacyjnego wyraża się w tworzeniu przez partnera konsumenta takich klauzul umownych, które godzą w równowagę kontraktową tego stosunku. Obie wskazane w tym przepisie formuły prawne służą do oceny tego, czy standardowe klauzule umowne zawarte we wzorcu umownym przekraczają zakres określone przez ustawodawcę granice rzetelności kontraktowej twórcy wzorca w zakresie kształtowania praw i obowiązków konsumenta";

W końcu w wyroku z 19 marca 2007 r. (III SK 21/06, OSN 2008, Nr 11-12, poz. 181) Sąd Najwyższy wskazał, że: "Przedsiębiorca może stosować postanowienia wzorca umownego określające zasady odpowiedzialności finansowej konsumenta w przypadku wcześniejszego wypowiedzenia umowy, ale zasady tej odpowiedzialności muszą pozostawać w związku z kosztami i ryzykiem przedsiębiorcy".

Zaliczenie do sumy wekslowej znacznie zawyżonych kosztów prowizji w kwocie 7.771,00 zł (przy kwocie pożyczki 9.000,00 zł – 86,34% uzyskanej kwoty pożyczki) oraz tzw. opłaty „Twojego pakietu” w kwocie 1.100,00 zł, stanowiące w rzeczywistości dodatkowe wynagrodzenie pożyczkodawcy, rażąco naruszają interesy konsumenta. W ocenie sądu rejonowego ww. postanowienia zawarte w umowie pożyczki nie zostały uzgodnione indywidualnie, kształtują prawa i obowiązki pozwanej w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco naruszają interesy pozwanej. W żaden sposób nie wykazano by postanowienia te zostały indywidualnie uzgodnione, by pozwana miała na nie rzeczywisty wpływ, były wynikiem konsensu, czy rzetelnych i wyrównanych negocjacji. Są to postanowienia przyjęte z wzorca jakim posługuje się pożyczkodawca w prowadzonej przez siebie działalności, narzucając je konsumentowi i nie dając mu możliwości negocjacji w tym zakresie. Z żadnego dowodu nie wynika, by na treść wskazanych postanowień pozwana miała rzeczywisty wpływ. Powyższe postanowienia stanowią niedozwolone klauzule umowne.

Tym samym dochodzenie powyższych kwot w drodze procesu nie może być skuteczne, gdy postanowienia te jako niedozwolone postanowienia umowne nie wiążą pozwanej, ponadto jako sprzeczne z zasadami współzycia społecznego (zasadą ekwiwalentności świadczeń stron, rzetelności kupieckiej, osiągnięcia adekwatnego, normalnego zysku z prawidłowo prowadzonej działalności gospodarczej) i mające na celu obejście przepisów prawa (art. 359 § 2¹ k.c.) są nieważne – art. 58 § 1 i 2 k.c. Ponadto nie zostały indywidualnie uzgodnione, a kształtują prawa i obowiązki pozwanej w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jej interesy. Tym samym kontrola powyższych postanowień w tej konkretnej sprawie również prowadzi do wniosku, że postanowienia powyższe nie wiążą – art. 385¹ § 1 k.c.

Powód w umowie pożyczki obciążył pozwaną opłatą przygotowawczą w kwocie 129,00 zł za udzielenie pożyczki, co dodatkowo podważa zasadność wskazanej prowizji.

W odniesieniu zaś do „Twojego pakietu” pożyczkobiorca mógł jeden raz odroczyć termin płatności dwóch kolejnych terminów płatności rat albo obniżyć o połowę maksymalnie cztery kolejne raty, które będą spłacone w dodatkowym okresie kredytowania. Skorzystanie z tych uprawnień zostało wyłączone w przypadku opóźnienia ze spłatą którejkolwiek z rat. Natomiast skorzystanie z tych uprawnień możliwe było po zapłacie co najmniej dwóch pierwszych rat, na pisemny wniosek złożony w centrali pożyczkodawcy. Należy wskazać, że źródłem wynagrodzenia pożyczkodawcy w przypadku odroczenia terminu płatności raty lub odroczenia płatności części raty (gdyż tak należy rozumieć sformułowanie „obniżenie raty” skoro w późniejszym czasie pożyczkobiorca musi spłacić obniżoną część raty) winny być odsetki umowne, które nie mogą przekraczać odsetek maksymalnych –art. 359 § 2¹ k.c. Ryczałtowe określenie ich wysokości, bez wskazania wysokości obniżonej części raty, okresu obracania kapitałem przez pożyczkobiorcę uniemożliwia ocenę zgodności tego postanowienia umownego z normą 359 § 2¹ k.c. Ostatnim „uprawnieniem” pożyczkobiorcy na podstawie postanowienia umowy była przyspieszona wypłata kwoty pożyczki, dokładnie o 4 dni robocze. Żądanie 1.100,00 zł w zamian za czynność techniczną wykonania przelewu, o 4 dni robocze szybszego, niż w normalnym trybie, sprzeczne jest z zasadą ekwiwalentności świadczeń stron, uczciwości kupieckiej oraz normalnego, adekwatnego do ryzyka gospodarczego czerpania wynagrodzenia.

Jednocześnie zaś umowa wyłączyła możliwość zwrotu opłaty za pakiet, zaś po stronie pożyczkodawcy dawała uprawnienia w zakresie kształtowania okresu odroczenia – ograniczenie do okresu maksymalnego i ilości odroczonej rat. Wyłączenie z góry możliwości zwrotu opłaty za pakiet, nawet w przypadku nie skorzystania z uprawnień powodowało, że przedsiębiorca uzyskiwał 1.100,00 zł stanowiącą 12,22% udzielonej pożyczki za nic.

Wszystkie powyższe rozważania prowadzą do wniosku, że wymienione powyżej postanowienia umowne stanowią niedozwolone klauzule umowne. Z uwagi na fakt, że naruszają one zasady współzycia społecznego tj. zasadę ekwiwalentności świadczeń stron stosunku cywilnoprawnego, zasadę normalnego zarobku z prowadzonej działalności gospodarczej postanowienie, uczciwości kupieckiej - są nieważne – art. 58 § 2 k.c.

Zgodnie z umową pożyczki oraz deklaracją wekslową pożyczkodawca zastrzegł sobie prawo do wypowiedzenia umowy pożyczki z zachowaniem 30 dniowego terminu wypowiedzenia m.in. w przypadku przekraczającego 30 dni opóźnienia pożyczkobiorcy w płatności kwoty równej jednej racie, po uprzednim wezwaniu pozwanej do zapłaty zaległości w terminie 7 dni od otrzymania wezwania. W takim przypadku pożyczkodawca mógł wypełnić weksel in blanco (pkt 8 umowy, deklaracja wekslowa).

Wobec nieuregulowania należności, w piśmie z dnia 4 grudnia 2016 r. powód wypowiedział umowę pożyczki pozwanej, wzywając ją do zapłaty kwoty 14.063,01 zł w terminie 30 dni. Pozwana nie kwestionowała skuteczności tego wypowiedzenia.

Pozwana na poczet zadłużenia wpłaciła ogółem kwotę 8.376,00 zł, w tym przed wypowiedzeniem umowy 5.376,99 zł (bezsporne) oraz po jej wypowiedzeniu 3.000,00 zł – na dowód czego przedłożyła dowody wpłat (k. 37-39, 56-57).

Powód wypełnił weksel in blanco na kwotę 14.063,01 zł wskazując datę płatności 28 lipca 2017 r. i miejsce zapłaty B.. Na ww. kwotę składały się: kwota niespłaconych rat pożyczki na dzień wypowiedzenia umowy oraz umowne odsetki dzienne w kwocie 52,01 zł, obliczone na podstawie pkt 4.1 umowy. Weksel przedstawił do zapłaty pozwanej składając pozew w niniejszej sprawie. Odpis pozwu wraz z odpisem złożonego do sądu weksla pozwana otrzymała 20 października 2017 r. Powód uwzględnił jedną z wpłat w kwocie 600,00 zł, dochodził w niniejszym procesie 13.463,01 zł.

Pozwana jest zobowiązana wekslowo tylko w takich granicach, w jakich istnieje wierzytelność ze stosunku podstawowego.¹⁸

Mając powyższe na uwadze należy wskazać, że pozwana winna zwrócić (...) 9.000,00 zł pożyczki; opłatę przygotowawczą 129,00 zł i odsetki w kwocie 52,01 (wg punktu 4.1 umowy). Pozwana zapłaciła ogółem kwotę 8.429,00 zł. Zatem do zapłaty pozostała jej kwota 752,01 zł i taką też kwotę sąd zasądził (9.181,01 – 8.429,00 zł).

Roszczenie o zapłatę odsetek od sumy wekslowej podlega ocenie nie na podstawie ogólnych przepisów prawa cywilnego, lecz na podstawie przepisów prawa wekslowego. Stosownie do art. 48 pkt. 2 ustawy Prawo wekslowe posiadacz weksła może żądać od zobowiązanego odsetek w wysokości sześciu od sta, a przy wekslach, wystawionych i płatnych w Polsce, odsetek ustawowych od dnia płatności. Posiadacz weksła może zatem domagać się zapłaty wyłącznie odsetek ustawowych, nawet wtedy gdy z treści stosunku podstawowego (umowy pożyczki) wynika, że przysługują mu odsetki umowne. Z tego względu sąd zasądził na rzecz powoda odsetki ustawowe za opóźnienie.

Zgodnie z art. 38 Prawa wekslowego posiadacz weksłu, płatnego w oznaczonym dniu albo w pewien czas po dacie lub po okazaniu, powinien przedstawić go do zapłaty bądź w pierwszym dniu, w którym można wymagać zapłaty, bądź w jednym z dwóch następujących dni powszednich. W wyroku Sądu Najwyższego z 31 marca 2006 r. w sprawie IV CSK 132/05 wskazano, że: „Poinformowanie wystawcy weksła własnego o możliwości zapoznania się z oryginałem weksła w dniu oraz miejscu jego płatności może być uznane za spełniające wymaganie określone w art. 38 pr. weksl. W takim jednak przypadku uznać należy, że przedstawienie weksła do zapłaty następuje nie z chwilą wystosowania do wystawcy stosownego zawiadomienia, ale w dniu, w którym mógł on faktycznie dokonać oględzin weksła i ustalić, czy jest zobowiązany do jego zapłaty.” Jednocześnie w orzecznictwie zagruntowany należy uznać pogląd, że nie przedstawienie weksła do zapłaty a złożenie go wraz z pozwem do sądu nie skutkuje nieważnością lub niewymagalnością roszczenia wekslowego, a jedynie może mieć wpływ na określenie daty wymagalności tego roszczenia.

Wpisanie w wekslu miejsca płatności (...) stanowi klauzulę niedozwoloną, nie zostało uzgodnione indywidualne, lecz narzucone przez powoda pozwanej. W szeregu sprawach Sąd Rejonowy w Bielsku – Białej przekazywał pozwy (...) tutejszemu sądowi, uznając to postanowienie umowne w wekslu za niedozwolone, z czym tutejszy sąd w pełni się zgadza i podziela w całości wskazaną argumentację opartą na egzegezie normy art. 385³ pkt. 23 k.c.

W odniesieniu do twierdzeń, że pozwana mogła zapoznać się z wekslem w siedzibie spółki, w kontekście abuzywności klauzuli miejsca płatności, czyni to twierdzenie niewłaściwym. Tym samym dopiero z chwilą złożenia oryginału weksła do sądu i doręczeniem pozwanej odpisu pozwu miała ona możliwość zapoznania się z jego treścią i popadła w opóźnienie. Brak zapłaty oznacza obowiązek zapłaty odsetek ustawowych za opóźnienie, który to obowiązek wynika z ustawy i samego faktu opóźnienia. Skoro pozew otrzymała 20 października 2017 r. to w opóźnieniu jest od 21 października 2017 r. i od tej daty sąd zasądził odsetki ustawowe za opóźnienie a w pozostałym zakresie roszczenie odsetkowe oddalił.

Powód wygrał proces w 15 % a przegrał w 85 % i w takim stosunku sąd –na podstawie art. 100 k.p.c. – rozliczył koszty procesu. Powód poniósł koszty w łącznej wysokości 3.917,00 zł (300,00 zł opłata od pozwu, 3.617,00 zł – wynagrodzenie adwokata w stawce minimalnej powiększone o opłatę skarbową od pełnomocnictwa). Stosownie do wyniku procesu pozwana winna mu zwrócić 15% z tej kwoty tj. 587,55 zł.

SSR Andrzej Miszczak

1 W dalszej części określane również skrótem: (...)

2 Ustawa z dnia 28 kwietnia 1936 r. Prawo wekslowe (Dz.U. Nr 37, poz. 282)

3 Por. uchwałę siedmiu sędziów SN z dnia 29 czerwca 1995 r. sygn. akt III CZP 66/95 (OSNC 1995 r. Nr 12, poz. 168)

4 Por. wyroki SN z dnia 21 października 1998 r. sygn. akt II CKN 10/98 (OSNC 1999 r. Nr 5, poz. 93), z dnia 7 maja 2004 r. sygn. akt III CK 563/02 (OSNC 2005 r. Nr 5, poz. 88)

5 Sygn. akt II CSK 205/06 (OSNC 2007 r. Nr 9, poz. 139)

6 por. wyrok Sądu Najwyższego z 22 czerwca 2006 r., sygn. akt V CSK 70/06, OSN 2007, nr 4, poz. 59, Legalis nr 80085.

7 Por. wyrok TS z 21.11.2002 r. C-473/00; z 27.06.2000 r. C-240/98

8 Por. orzeczenia SN z 19.04.2007 r. I CSK 27/07; z 31.03.2004 r. III CZP 110/03; ETS z 27.06.2000 r. C-240/98 i C-241-244/98

9 tak M. J., Niedozwolone klauzule; M. L., Materialna ochrona konsumenta; E. R., Niedozwolone klauzule umowne w bankowym obrocie konsumenckim, PB 2002, Nr 7-8

10 zob. wyrok SA w Łodzi z 30.4.2014 r., I ACz 1424/13, niepubl.; z 5.3.2014 r., I ACA 1189/13, L.

11 Tak w wyroku SA w Warszawie z 6.3.2013 r., VI ACA 1241/12, L.

12 por. np. wyr. SN z 29.8.2013 r., I CSK 660/12, L.; wyr. SA w Warszawie z 26.4.2013 r., VI ACA 1571/12, L.

13 wyrok SN z 13.6.2012 r. (II CSK 515/11), L.

14 zob. wyrok SA w Warszawie z 18.6.2013 r., VI ACA 1698/12, L.; z 10.5.2013 r., VI ACA 1479/12, L.; wyrok SN z 13.10.2010 r. (I CSK 694/09, L.); wyrok SA w Warszawie z 3.7.2014 r., VI ACA 1313/13, L.; z 13.3.2014 r., VI ACA 1733/13, L.; z 19.4.2013 r., VI ACA 1368/12, L.; wyrok SA w Lublinie z 30.4.2014 r., I ACa 1209/13, niepubl

15 wyrok z 13.7.2005 r., I CK 832/04, B. (...), Nr 11; z 3.2.2006 r., I CK 297/05, W.. 2006, Nr 7-8

16 wyrok SA w Warszawie z 3.7.2014 r., VI ACA 1313/13, L.; z 9.5.2013 r., VI ACA 1433/12, L.; z 17.4.2013 r., VI ACA 1096/12, L.

17 por. wyrok SN z 6.10.2004 r., I CK 162/04, (...) 2005, Nr 12, poz. 136; z 13.7.2005 r., I CK 832/04, B. (...), Nr 11

18 por. wyrok SN z dnia 26 stycznia 2001 r. II CKN 25/00 OSNC 2001/7-8/117, Legalis nr 49633